

Consfătuirea oamenilor de teatru sovietici

La Moscova s-a ținut, în cursul lunii iunie, Consfătuirea unională a activului oamenilor de teatru, consacrată sarcinilor ce revin artei teatrale sovietice în legătură cu Congresul al XXII-lea al P.C.U.S.

Raportul principal al consfătuirii a fost susținut de A. Kuznețov, adjunct al ministrului Culturii al U.R.S.S. Corapoartele au aparținut lui A. Salinski, secretarul prezidiului Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. (dramaturgie), profesorului P. Markov (probleme ale măiestriei actricești și regizorale) și lui V. Razumnii, candidat în științe filozofice (critica teatrală).

Problemele ridicate în raport și în corapoarte au fost larg discutate. I. Ilinski, artist al poporului al U.R.S.S., s-a referit la problema educării actorului în teatru și la problema profilului teatrului, A. Horava, artist al poporului al U.R.S.S., a arătat ce așteaptă actorii și teatrul de la dramaturgi, I. Stock și-a exprimat dorința ca autorii dramatice să acorde o atenție mai mare stilului literar. Despre importanța, necesitatea căutărilor, despre datoria omului de artă de a păși cu curaj pe noi căi artistice, au vorbit regizorul V. Plucek, maestrul emerit al artei, J. Akopian, V. Dobrotin, maestrul emerit al artei. Despre problema conflictului în dramaturgie a vorbit L. Vivien, artist al poporului al U.R.S.S. În încheiere a luat cuvântul E. Furțeva, ministrul Culturii al U.R.S.S.

În raportul „Despre sarcinile teatrului dramatic sovietic”, A. Kuznețov a arătat că viața, care se desfășoară vijelios, ridică în fața teatrului sovietic probleme și sarcini noi, că rolul și răspunderea artei socialiste sînt cu atît mai mari cu cît educația estetică a oamenilor muncii constituie o parte integrantă a procesului general de educație comunistă.

De aceea, valorificarea tematicii contemporane, tratarea unor probleme cetățenești majore, năzuința de a participa activ la viața poporului și de a contribui la opera de construire a comunismului sînt condiția adevăratului succes al teatrului în fața spectatorilor.

Astăzi, faptele oamenilor se întemeiază pe norme etice noi. Viața sovietică însăși a elaborat noi criterii ale frumosului. Omul nou, cu o personalitate dez-

voltată armonios — exemple vii: Iuri Gagarin, fruntașii din industrie, agricultură, știință și tehnică, despre care amintește N. S. Hrușciov —, iată eroul principal al artei sovietice contemporane, iată chipul inspirator de poezie.

În țara societății comuniste în construcție, dramaturgia își dă contribuția la afirmarea noii orînduiri, fiind purtătoarea de cuvînt a ideologiei socialiste. Dramaturgul e chemat să dezvăluie rolul determinant al muncii în viața obștească, rolul — principal — nou al colectivului ca forță determinantă a societății.

În continuare, raportorul a subliniat că zăgrăvirea contradicțiilor din realitatea sovietică trebuie să urmărească dezvăluirea dramatismului conținut în conflicte angajînd oameni care urmăresc același țel, conflicte derivate din diferențe de caracter; din diversitatea de opinii în rezolvarea anumitor probleme practice; din niveluri diferite de conștiință și de principialitate. Contradicțiile din realitatea sovietică nu trebuie reduse numai la conflictele unor forțe situate la poli opuși, adică pe linia așa-numiților eroi „pozitivi” și „negativi”, echivalenți ca greutate specifică. Se știe cît de dăunătoare a fost pentru dramaturgi punerea în circulație a teoriei „lipsei de conflict”. Într-o măsură oarecare, recidive ale acestei faimoase teorii se mai observă și astăzi, una din manifestările ei oglindindu-se în „caracterul ilustrativ” izvorînd dintr-o insuficientă cunoaștere a vieții.

Anul acesta și anul trecut au apărut o serie de piese valoroase și interesante despre clasa muncitoare sovietică. Se bucură de o largă răspîndire: *Poveste din Irkutsk* de A. Arbuzov, dramatizările *Frații Eršov* de V. Kocetov și *Bătălie în marș* de G. Nikolaeva, apoi *Flori vii* de N. Pogodin, *Explozia* de I. Dvoretzki, *Fericita* de L. Mitrofanov ș.a. Raportul atrage în special atenția dramaturgilor asupra temei brigăzilor de muncă comuniste, în vederea creării de piese care să dezvăluie conținutul ideologic și etic al acestui fenomen nou al vieții contemporane.

În momentul de față, agricultura sovietică se află în plin avînt. Schimbări uriașe au loc și în psihologia oamenilor muncii din satul colhoznic. În vremea din urmă, autorii dramatici sovietici au creat multe piese interesante care reflectă importante procese din viața colhoznicilor. E vorba de *Zări necuprinse* de N. Virta, *Începutul vieții* de K. Finn, *Bucătăreasa* de A. Sofronov, *Tovarăși romantici* de N. Sobol, *Pentru cei ce ne sînt dragi* de V. Lavrentiev ș.a. Promițătoare par a fi și piesele în lucru, la diferite teatre, *Stăpînul* de I. Sobolev (M.H.A.T.), *Anteu* de M. Zarudnii (Mossoviet), *Tunetul de primăvară* de B. Zorin (Teatrul Mic), *Cinstea* de A. Sofronov. La Teatrul Central al Armatei Sovietice se repetă lucrarea dramaturgului bielorus A. Makaenok, *Nevasta lui Levin s-a plasat pe orbită*, iar la M.H.A.T. — *Pe Nipru* de A. Korneiciuk (jucată la noi cu titlul *Ascultă-ți inima* — n. r.), în care autorul înfățișează o serie de oameni noi ai satului colhoznic.

Calitatea esențială a acestor piese constă în faptul că ele surprind tendințele de dezvoltare ale societății sovietice și arată în mod deschis lipsurile existente, dar de pe pozițiile cuceririlor și principiilor noastre.

Se simte necesitatea de a se acorda o atenție mai mare temei intelectualității sovietice. În piese ca *Faust și moartea* de A. Levada, *Vara cerul e înalt* de N. Virta, *Totul rămîne oamenilor* de S. Aleșin, autorii fac încercări de a înfățișa chipuri de oameni de știință sovietici, dar personajele au uneori un caracter prea abstract și retoric.

Dramaturgii sovietici tind să dezvăluie, cu o profunzime psihologică sporită și cu mai multă veridicitate, caracterul conducătorilor poporului, să creeze figuri de conducători de partid. Sînt deosebit de reușite întrupările de tineri comuniști și activiști de partid în piese ca: *Anteu* de N. Zarudnii și *Stăpînul* de N. Sobolev. În aceste piese, activiștii de partid se conturează ca oameni vii, interesați, plini de inițiativă. Totuși, în fața dramaturgilor sovietici stă încă sarcina de a crea — cu toată forța talentului lor — chipul conducătorului de partid de tip leninist.

Cultura teatrală creată și dezvoltată de teatrul sovietic se bazează pe experiența estetică a teatrului realist din trecut și pe bogata experiență a aplicării metodei realismului socialist. Dezvoltarea și îmbogățirea acestei baze estetice, iată calea principală pe care trebuie să evolueze teatrul sovietic. Moștenirea lui K. S. Stanislavski — care a lăsat un imens material teoretic, ce înlesnește elaborarea problemelor teatrului realist — reprezintă o bogăție inestimabilă a teatrului sovietic. Viața a confirmat adevărul principiilor lui Stanislavski, iar experiența lui creatoare nu numai că nu și-a pierdut importanța, ci, dimpotrivă, s-a arătat a fi încă insuficient utilizată.

În legătură cu acestea s-ar putea pune întrebarea: oare negăm dreptul artistului la experiență? În nici un caz! Nu sîntem împotriva experiențelor în artă, nu sîntem împotriva căutărilor în domeniul formei, dar sîntem categoric împotriva experimentării de dragul experimentării, care îndepărtează pe artist de adevărul vieții, precizează raportorul.

Pasiunea excesivă pentru modă (de pildă, pentru metoda neorealismului italian) nu contribuie la dezvoltarea artei, ci o îndepărtează de principiile realismului socialist.

În acest sens, sînt profund greșite și nu pot duce la nimic bun acele încercări (manifestate în discuția despre stilul contemporan, purtată în paginile revistei „Teatr” și ale publicației „Literaturnaja Gazeta”) de a susține că există o comunitate de stil în artă — și în arta burgheză capitalistă și în cea socialistă contemporană — generată de faptul că trăim în secolul revoluției tehnice, în secolul noilor ritmuri. Problemele stilului nu se pot rezolva independent de pozițiile ideologice principale pe care se situează artiștii sovietici și artiștii din țările burgheze.

Trecînd la problema criticii teatrale, A. Kuznețov a arătat că sarcini însemnate stau în fața criticii sovietice în ce privește dezvoltarea principiilor realismului socialist pe scenă. Articolele de critică trebuie să ofere cititorului o sinteză teoretică a problemelor esențiale ale artei socialiste, trebuie să influențeze în mod activ practica creatoare, să sublinieze tendințele înaintate și rodnice în creația artiștilor, precum și să dezvăluie lipsurile existente. Rolul unor asemenea articole este să educe pe plan estetic milioanele de spectatori, trezindu-le interesul pentru frumos, cultivîndu-le bunul gust.

Critica sovietică trebuie să fie partinică, combativă, intransigentă. În același timp, desigur, trebuie subliniat că exigența față de calitatea artistică a pieselor și a spectacolelor trebuie să se îmbine cu atitudinea plină de grijă față de creatori.

Acordînd o deosebită atenție conținutului de idei al piesei, nu trebuie să omitem problema stilului. În dramaturgie, stilul, dialogul, perfecțiunea frazei au o importanță primordială, deoarece cuvîntul este cel care exercită o înfrîurire directă, nemijlocită, asupra spectatorului. Iată de ce trebuie să fim deosebit de exigenți față de stilul lucrărilor dramatice.

Înflorirea noii culturi socialiste aduce după sine și îmbogățirea limbii literare ruse. În cele mai bune lucrări ale dramaturgiei sovietice se face simțită înțelegerea profundă a limbii, a bogăției ei stilistice. Trebuie înlăturată reproducerea naturalistă a tot felul de jargoane și dialecte, care nu contribuie la diferențierea personajelor, ci doar la alterarea limbii literare. Cu atît mai mult, cu cît utilizarea arbitrară a așa-zisului limbaj vorbit, cotidian, duce la formarea unei false imagini despre limba în care se exprimă tînașă generație sovietică, despre limba folosită de muncitori și colhoznici, despre limba intelectualilor sovietici.

Din punct de vedere al politicii de cadre actricești, se vedește necesitatea de a lărgi contingentul de absolvenți ai acestei profesii artistice, precum și de a acorda o atenție deosebită calității în pregătirea lor.

Ce vrem — în concluzie — de la arta teatrală? Vrem o îmbinare și mai puternică a profunzimii ideologice, a conținutului, cu o formă artistică superioară. Numai lucrările profunde, de evidentă importanță socială, vor intra în fondul de aur al culturii teatrale socialiste și vor oferi clipe de adevărată desfătare artistică poporului.

Vrem ca arta — capabilă să dezvăluie întreaga gamă a sentimentelor omenestii, capabilă să exprime plastic spiritul timpului nostru — să ilustreze bogăția ideologică și spirituală a etapei contemporane a construirii comunismului, să creeze chipuri noi, pline de viață, ale eroilor timpului nostru. Aceasta va reprezenta contribuția teatrului la opera de pregătire a celui de-al XXII-lea Congres al partidului, precum și la strădaniile depuse pentru traducerea în viață a hotărîrilor ce se vor lua.

În coraportul intitulat „Artistul și timpul său”, A. Salînski a insistat asupra sarcinii principale a dramaturgilor sovietici de a crea un chip superior de erou pozitiv. Spectatorii sovietici, în special tineretul, vor să vadă pe scenele teatrelor pe adevăratul erou al contemporaneității, omul harnic care a desțelenit milioane de hectare de pămînt, cuceritorul cosmosului, muncitorul talentat — cu mintea și cultura unui inginer —, inginerul — cu mintea și orizontul omului de știință —,

activistul de partid cu inima înflăcărată, leninistă, omul de știință în fața căruia se despecetluiesc tainele universului...

Tineretul sovietic vrea să întâlnească pe scenă un erou cu sufletul lui Gagarin, pentru că un asemenea erou — fie el simplu muncitor, fie cosmonaut — trebuie să apară în fața noastră cu înfăptuirile sale cele mai importante, mai pline de greutate. Aceste înfăptuiri pot fi străbătute uneori de dramatism, întotdeauna însă de sentimentul fericirii: nu numai ca rezultat final, ci mai ales ca un sentiment tonic pe care-l însuflă lupta, munca.

Eroul pozitiv nu trebuie să fie schematic, cu un limbaj sărac și palid. Din zăgăvirea eroului pozitiv trebuie să l'psească dogmatismul, conturarea dinainte stabilită a acțiunilor și trăsăturilor lui, așa cum eventual și le închipuie dramaturgul. Înainte de a fi un erou ideal, el trebuie să f'e om, cu toate pasiunile, căutările, greșelile, descoperirile, suferințele și bucuriile caracteristic umane. Eroul pozitiv trebuie înfățișat în toată complexitatea formării caracterului său. Personajele pieselor sovietice trebuie să aibă superioritatea intelectuală și morală, proprie contemporanilor noștri. În eroul dramatic, trebuie să se manifeste, cu tot mai multă pregnanță, internaționalismul spiritului său, profunzimea gândirii sale filozofice. O altă trăsătură ce trebuie să caracterizeze eroul timpului nostru este umorul, care îi permite să exprime, în spiritul contemporaneității, bucuria vieții, optimismul ce o definește.

Idealurile comuniste nu trebuie susținute prin contrast, prin prezentarea de tablouri ale lipsurilor și aspectelor negative ale vieții noastre, pentru ca spectatorii să constate ceea ce *nu* trebuie făcut. Dimpotrivă, idealurile comuniste trebuie afirmate prin dezvăluirea profundă, expresivă, a realităților noastre, a vieții pe care o trăiesc adevărații eroi ai ei. Elocvente, în acest sens, sînt piesele *Oceanul* de A. Stein și *Anteu* de Zarusnii, în care eroii principali poartă trăsăturile epocii noastre eroice. Ambii protagoniști se înrutesc prin faptul că-și asumă o răspundere uriașă — unul pentru soarta prietenului său, celălalt pentru soarta colhozului său din care face parte — într-un moment dificil al luptei împotriva rutinei. O astfel de piesă care dezvăluie cu succes viața contemporană, realitatea noastră — în speță, lupta pentru puritatea sufletească — este *Stăpînii vieții* de I. Cepurin.

În ultimul timp se vorbește mult despre căutările inovatoare în problemele de formă, despre adevărata inovație, ca și despre pseudoinovație. O asemenea pseudoinovație este stilul telegrafic, de pildă. Tot o pseudoinovație, o modă, este și introducerea comentatorului, personaj inutil în numeroase piese.

Un lucru de care dramaturgii trebuie să se păzească permanent este întîrzierea în raport cu evenimentele.

Ceea ce caracterizează arta sovietică și o deosebește esențial de cea occidentală, este marea ei umanism — a spus P. Markov, în coraportul său.

Cînd ne gîndim la arta scenică sovietică, ne dăm seama de uriașa ei superioritate față de teatrul burghez. Uneori, se uită că teatrul sovietic posedă *totul*. Am jucat cu cortină și fără cortină, cu decor și fără nici un decor, în pavilioane și pe scene deschise, legînd scena de sala de spectacol sau, dimpotrivă, ridicînd tot felul de bariere, am jucat în 40 de episoade sau într-un singur act. Nici nu s-ar putea enumera complet tot ceea ce a făcut și face teatrul sovietic!

Intr-un cuvînt, trebuie să ne gîndim la principiile teatrului și nu la procedee. Iar principiul fundamental al teatrului sovietic constă, înainte de toate, în dezvăluirea vieții și destinului omului, fără de care arta scenei nu poate să progreseze.

O discuție deosebit de actuală astăzi este aceea în care se dezbate diferența dintre arta autentică și rutină. Meșteșugul rutinier, aplicarea necritică a vechilor metode pseudoinovatoare în teatru, atitudinea superficială față de arta scenică, toate acestea împiedică mult dezvoltarea teatrului sovietic. În prezent, are loc o consolidare a artei regizorilor sovietici pe aceeași platformă. Indiferent dacă-i acceptăm, cu sau fără rezerve, pe N. Ohlopkov, sau pe B. Renski'h, noi îi stimăm ca oameni care fac parte din același lagăr, constructori ai teatrului sovietic, față de care sîntem cu toții răspunzători.

Principalul în regie, în arta actorului, este marele umanism al teatrului sovietic, pe care trebuie să-l slujim urmînd învățătura partidului.

Cel de-al treilea coraport, al lui V. Razumnîi, s-a ocupat de „Sarcinile criticii teatrale“.

Trebuie subliniate două puncte esențiale care determină tradițiile de luptă ale criticii marxiste — a spus coraportorul —, principalitatea partinică și eficiența educativ-obștească. Orice manifestare a criticii teatrale, independent de forma expunerii, trebuie să se bazeze pe premisele strict obiective, teoretice, ale științei marxist-leniniste despre artă, despre esența ei și despre menirea pe care o are în educarea obștească. În critica teatrală nu trebuie să-și găsească loc aprecierile subiective, raționamentele neîntărite prîn exemple. Aprecierea criticului este principală și obiectivă, în corespondență cu calitățile estetice ale lucrării.

De aceea, este important de subliniat că aceste calități pot fi dezvăluite doar în corelația operei de artă cu viața, cu realitatea, cu ideile înaintate ale timpului nostru. Fără o asemenea abordare a problemei, orice aprecieri vor fi în mod inevitabil limitate.

Nu trebuie uitat, de asemenea, că critica are o „dublă“ adresă: autorul lucrării analizate și spectatorul. Astăzi, în condițiile construirii comunismului, cînd pe primul plan stă sarcina educării cetățeanului lumii noi, accentul trebuie să cadă pe articolele adresate celor mai largi mase. În același timp, dezvoltarea culturii noastre teatrale cere o intervenție mai activă, din partea unei critici pline de inteligență și pasiune, prin urmare o ridicare a nivelului ideologic și profesional al ei.

Dar rolul criticii nu trebuie să se limiteze la educarea spectatorului. Este necesară și educarea unui actor-cetățean, capabil să transmită spectatorilor minunatele idei ale partidului nostru, să le transmită cu pasiune, cu convingere, înaripat. În asemenea condiții, aprecierea creației actorului capătă o importanță cu adevărat educativă.

Există o corelație între individualitatea creatoare a criticilor și unitatea metodologică a scrisului lor. Este firesc ca același spectacol să trezească păreri diferite la critici diferiți. Dar poziția de pe care sînt expuse aceste păreri diferite trebuie să fie una și aceeași: estetica teatrului realismului socialist.

Avem nevoie de o critică combativă, pasionată, cu vigoare publicistică, care să sintetizeze experiența teatrului sovietic, să sprijine căutările lui novatoare, prezentînd în același timp și o certă valoare științifică.